

Clingendael Jaarverslag 2006

Inhoudsopgave

Inleiding Prof. Dr Jaap. W. de Zwaan, directeur	4
---	---

Wat is Clingendael	6
--------------------	---

De programma's

Clingendael Diplomatic Studies Programme	8
--	---

Clingendael European Studies Programme	14
--	----

Clingendael Security and Conflict Programme	18
---	----

Clingendael International Energy Programme	22
--	----

Internationale Spectator	26
--------------------------	----

De organisatie

Stafbureau Directie	30
---------------------	----

Stafbureau Interne Zaken	31
--------------------------	----

Stafbureau Externe Zaken	32
--------------------------	----

Stafbureau Bibliotheek & Documentatie	33
---------------------------------------	----

Personeel	34
-----------	----

Stafbureau Financiën	35
----------------------	----

Bijlagen

Bureau Bibliotheek & Documentatie	37
-----------------------------------	----

Activiteiten Clingendael 2006	38
-------------------------------	----

Opleidingen overzicht 2006	40
----------------------------	----

Inleiding

Algemeen

De financiële problemen die in 2005 de kop opstaken, zijn in 2006 voor een belangrijk deel overwonnen. De financiën van het Instituut zijn weer op orde en het financieel management is aanzienlijk verbeterd.

In het verslagjaar is het restrictieve personeelsbeleid gehandhaafd. Nieuwe aanstellingen vinden alleen plaats indien de financiering daarvan kan worden gewaarborgd en op tijdelijke basis. Vaste aanstellingen vinden niet dan bij uitzondering plaats. Hoewel de verwachting is dat het beleid de komende tijd weer wat kan worden versoepeld, heeft de organisatie als gevolg van het gevoerde beleid al veel aan efficiency gewonnen.

Het Managementteam heeft zich in het verslagjaar gebogen over de missie van het Instituut. Het gevoel bestond dat scherpere keuzes gemaakt moesten worden, waar het gaat om de core business van het Instituut. In de nieuwe missie wordt meer nadruk gelegd op Clingendael als denktank. Als zodanig wil Clingendael in een doorlopend veranderende mondiale omgeving, politiek-maatschappelijke ontwikkelingen vroegtijdig onderkennen en analyseren. Naar aanleiding van deze aanscherping zal onderzoek in de komende tijd meer aandacht krijgen. De nieuwe voornemens krijgen hun vertaling in het Meerjarenprogramma van het Instituut.

In 2006 is ook een nieuw Besturingsmodel vastgesteld. De interne organisatie van het Instituut is helder op papier gekomen, en duidelijke procedures voor de planning en control cyclus zijn vastgesteld. De samenwerking met de Ondernemingsraad verliep ook in 2006 plezierig en heeft op zijn beurt bijgedragen aan een verbetering van de algehele situatie binnen het Instituut.

In 2006 kwam de Adviesraad nieuwe stijl inzake Opleidingen en Onderzoek, de CAROO, voor het eerst bijeen. De samenwerking verloopt goed. De adviezen die de Raad gaf over onderzoek en opleidingen, zijn door de Directeur en de Hoofden van de Clingendael-programma's ter harte genomen.

De medewerkers van Clingendael hebben in het verslagjaar goed gepresteerd. De gestelde doelen, ook de financiële, zijn gehaald. De medewerkers zijn ook goed gemotiveerd. Men heeft het gevoel in een prettige werkomgeving te werken en met nuttig werk bezig te zijn. De programmastructuur die in 2005 werd ingevoerd, werkt nu goed. De indeling in vier programma's – Europa, Veiligheid, Energie en Diplomatie – geeft het Instituut een duidelijker profiel. Dit maakt de werkzaamheden van Clingendael voor de buitenwereld meer herkenbaar. Ook de samenwerking binnen de programma's begint nu goed op gang te komen.

De voorzitter van het Algemeen Bestuur, Hans van den Broek, is einde 2006 na een periode van ruim zeven jaar teruggetreden. Vanwege zijn constante inzet en expertise is Clingendael aan Hans van den Broek veel dank verschuldigd.

Opleidingen en projecten

Clingendael verzorgde in het verslagjaar opnieuw veel opleidingen. Voor het eerst werd een groep Marokkaanse diplomaten ontvangen. Ook ontving Clingendael een delegatie van nieuwe overheids-medewerkers uit Darfur. Het programma is een groot succes geworden. De betrokkenen ervoeren het als een concrete bijdrage aan het inrichten van een systeem van goed bestuur in de zo door geweld geplaagde regio in Afrika.

Het CCSS-project (Clingendael Centre for Strategic Studies) dat in 2003 tezamen met TNO is begonnen, is in 2006 beëindigd. Alle betrokkenen waren van mening dat de samenwerking

– inhoudelijk, financieel en qua management – niet optimaal verliep. Deze ontwikkeling is voor Clingendael aanleiding om zijn veiligheidsprogramma nieuwe accenten te geven. De ambitie is om een breed programma te ontwikkelen, waarin de externe en interne veiligheidsaspecten in een coherent verband aan de orde worden gesteld. Om aan de nieuwe ambitie gestalte te geven, wordt een aantal nieuwe medewerkers aangetrokken.

In het verslagjaar kwam een mooi Clingendaelproject inzake Azië-studies tot stand. In samenwerking met Buitenlandse Zaken zijn over een periode van drie jaar, acht activiteiten afgesproken die de verschillende aspecten van de relatie met Azië in beeld brengen, met bijzondere aandacht voor de positie van China. Mede om aan de financieringsstructuur van het Instituut een steviger basis te geven, streeft het Instituut ernaar om in de toekomst meer van dit soort meerjarenprogramma's te ontwikkelen.

Contacten

Het Instituut heeft in 2006 weer een groot aantal buitenlandse persoonlijkheden ontvangen. Hoogtepunt was ongetwijfeld het bezoek in mei 2006 van de Directeur-Generaal van de IAEA (International Atomic Energy Agency), Mohammed El-Baradei. Ook de bezoeken van de Iraanse Minister van Buitenlandse Zaken, Manouchehr Mottaki in december 2006 en het bezoek van hoofdonderhandelaar van Turkije voor de toetreding tot de Europese Unie, Ali Babacan in september 2006, trokken veel belangstellenden. De traditionele bijeenkomsten waarbij een nieuw aangetreden Voorzitter van de Europese Unie zijn programma bij Clingendael presenteert, werden ook in 2006 weer goed bezocht. Verwezen zij in dit verband naar het overzicht van het Stafbureau Externe Zaken verderop in dit verslag.

De samenwerking met de diplomatieke gemeenschap in Den Haag verloopt voorspoedig. Clingendael prijst zich gelukkig gedurende het hele jaar veel diplomatieke vertegenwoordigers te hebben ontvangen. Ook op andere wijze worden goede contacten met de diplomatieke gemeenschap onderhouden. Bij een bezoek aan Clingendael door buitenlandse persoonlijkheden, wordt getracht de betreffende activiteit zoveel mogelijk in samenwerking met de betrokken ambassade te ontwikkelen.

Ook de samenwerking met buitenlandse partnerinstituten heeft in 2006 meer aandacht gekregen. Zo nam de Directeur deel aan een bijeenkomst van directeurs van Europese onderzoeksinstituten op het gebied van de internationale betrekkingen, in september 2006 in Warschau.

Clingendael is de ministeries van Buitenlandse Zaken en Defensie erkentelijk voor de goede samenwerking in 2006.

Aldus wordt het jaar 2006 gekenmerkt door veranderingen, verbeteringen en nieuwe oriëntatie. De problemen uit het verleden zijn in belangrijke mate overwonnen, de draai naar een nieuwe toekomst is gemaakt.

Clingendael ziet die toekomst dan ook met vertrouwen tegemoet.

Jaap W. de Zwaan
Directeur

Clingendael heeft bij dit alles een internationale focus. Internationale politieke leiders, diplomaten, journalisten en onderzoekers worden regelmatig uitgenodigd om lezingen te geven of deel te nemen aan conferenties en seminars. Studenten uit de hele wereld participeren in de activiteiten van het

Instituut. Voor diplomaten uit Centraal en Oost Europa, de vroegere Sovjetstaten en Zuid-Afrika biedt Clingendael trainingen aan in Europese relaties en andere onderwerpen. Daarnaast onderhoudt Clingendael regelmatige contacten met andere grote onderzoeksinstituten in Europa en de Verenigde Staten. Samen met soortgelijke instituten in West Europa verzorgt Clingendael onderzoeken voor de Europese Commissie.

Bij Clingendael werken momenteel ongeveer 75 mensen, waarvan de meerderheid bestaat uit wetenschappers en trainers. Meer dan de helft van het budget van het Instituut wordt gegenereerd uit de activiteiten van Clingendael, de rest bestaat uit subsidies van de ministeries van Buitenlandse Zaken en Defensie. Dit laatste laat onverlet dat Clingendael een autonome organisatie is, waarvan de activiteiten en gezichtspunten onafhankelijk zijn van welke publieke of private instituties dan ook. Clingendael is bovendien niet verbonden aan enige politieke partij, belangenorganisatie of ideologische beweging.

Bron: NATO Multimedia

Clingendael Diplomatic Studies Programme (CDSP)

Het werkterrein van CDSP rust op drie pijlers:

- multilateralisering van de internationale betrekkingen en 'global governance'
- innovatie in de diplomatieke praktijk
- vraagstukken die verband houden met het Nederlands buitenlands beleid

De werkzaamheden in 2006 hadden als trefwoord 'internationaal'. CDSP startte diverse lange-termijnprojecten waarin de internationale ambitie van Clingendael om als denktank te fungeren duidelijk zichtbaar is. De eigen publicaties van CDSP hebben een brede verspreiding buiten Nederland en de CDSP-staf is uitgesproken actief in allerlei Europese en internationale netwerken.

Nieuwe projecten

Drie langlopende projecten springen in het oog.

Met *Clingendael Asia Studies*, een driejarig onderzoeksprogramma met steun van het ministerie van Buitenlandse Zaken, doet Instituut Clingendael zich gelden als platform voor debatten over de opkomst van Azië in de internationale betrekkingen. Het is de bedoeling Azië tot een duidelijk zichtbaar en erkend onderdeel van de expertise van Clingendael te maken. In 2006 is daarvoor het fundament gelegd met verscheidene bijeenkomsten en publicaties. In Clingendael Asia Studies werken de diverse Clingendael Programma's thematisch samen en bundelen zo hun krachten over de grenzen van verschillende aandachtsgebieden heen. CDSP heeft in 2006 een Research Fellow, een Senior Visiting Fellow en een Senior Research Associate aangesteld, waardoor het onderzoeks-potentieel over Azië aanzienlijk is versterkt.

The Hague Journal of Diplomacy (HJD) is een tijdschrift dat de wetenschappelijke ambities van CDSP onderstreept. Met presentaties in de Verenigde Staten en Nederland is de eerste jaargang in 2006 niet onopgemerkt gebleven. Met HJD heeft Clingendael naast de welbekende Internationale Spectator nu ook een eigen Engelstalig tijdschrift, dat zich richt op een heel specifieke niche in de studie der internationale betrekkingen. Met bijdragen van diplomaten in een speciale sectie van het tijdschrift slaat Clingendael een brug tussen wetenschap en beleid. HJD is een gezamenlijk project van Instituut Clingendael en de University of Minnesota.

Instituut Clingendael neemt deel aan het *Vlaams Steunpunt Buitenlands Beleid (VSBB)*, een consortium met drie Vlaamse universiteiten (Antwerpen, Gent en de Vrije Universiteit Brussel). Door Clingendael's deelname aan dit nieuwe Vlaamse kennisinstituut worden de contacten met vakgenoten en overheid in Vlaanderen aanzienlijk aangehaald. Clingendael versterkt het onderzoek op de gebieden diplomatie en geopolitiek (onder supervisie van Clingendael) en doet onderzoek in opdracht.

Seminars

In 2006 hield CDSP een gevarieerde reeks van expert seminars. Zo organiseerde het Programma samen met het American Enterprise Institute een bijeenkomst over 'Dutch and American Approaches to Promoting Democracy', met als centraal thema de vraag of het mogelijk is 'democratie', in welke gedaante dan ook, te verspreiden in delen van de wereld waar autocratie de norm is, met name in het Midden-Oosten en de Arabische wereld. Diezelfde regio stond centraal bij twee seminars die CDSP samen met het Development Policy Research Network (DPRN) organiseerde. Beleidsmakers, veldwerkers en academici uit Nederland en Vlaanderen bundelden op die bijeenkomsten hun krachten en kennis. Een ander internationaal expert seminar uit 2006 handelde over non-proliferatievraagstukken. Welke aanvullende diplomatieke initiatieven kunnen het Non-Proliferatie Verdrag versterken in een snel veranderende internationale omgeving? Vermeldenswaard is ook een workshop voor deelnemers uit Darfur (Soedan). Leden van organisaties die de vrede hadden getekend bespraken hun transitie van rebellenbewegingen naar civiele organisaties. Bovenstaande en andere bijeenkomsten laten Clingendael zien als expertisecentrum en dienstverlenende instantie op het gebied van track-two-diplomatie.

Summer School for Muslims in Leadership

In 2006 is voor de tweede maal de 'Summer School for Muslims in Leadership' gegeven, een samenwerking tussen Multicultureel Instituut Forum en Instituut Clingendael. De 25 deelnemers waren allen Nederlandse studenten en moslims – van fundamentalistisch tot nagenoeg ongelovig.

Gedurende vijf dagen werd zowel vanuit de westerse als de islamitische denkraditie iedere dag een 'groot' onderwerp aan de orde gesteld, zoals de rechtsstaat, relatie tussen politiek en religie, relatie tussen vrijheid van meningsuiting en vrijheid van religie.

In de loop van de week namen veel cursisten een zelfbewuste en actieve houding aan, en spraken het verlangen uit om deel te nemen aan de politiek, media en andere vormen van burgerlijk activisme.

Verhitte debatten in de scenario-oefening over de toekomst van de relatie tussen Zuid-Azië en Europa.

Publicaties

Naast The Hague Journal of Diplomacy heeft Clingendael een aantal eigen Engelstalige publicaties die geregeld verschijnen. Zoals 'Religion and Development Aid: The Special Case of Islam' en 'China and Japan: Partners or Permanent Rivals?', twee van de vier in 2006 gepubliceerde Clingendael Diplomacy Papers. In de serie Discussion Papers in Diplomacy verschenen vier papers van auteurs uit Noorwegen, Spanje, het Verenigd Koninkrijk en de Verenigde Staten. Alle CDSP-publicaties staan op het internet.

Diplomatieke academie

Instituut Clingendael heeft in 2006 een scherper profiel gekregen als diplomatieke academie waar buitenlandse diplomaten hun opleiding genieten. Er werden 228 buitenlandse diplomaten uit 34 landen in Clingendael opgeleid. Gebaseerd op meer dan 15 jaar ervaring is de Clingendael-methode in diplomatieke training inmiddels over de hele wereld een groot succes. Ieder project heeft daarbij een eigen invalshoek. Zo richt de opleiding van Iraakse diplomaten zich sterk op democratisering en de rol van buurlanden in het Midden-Oosten. Diplomaten uit Oost-Europa en Centraal-Azië houden zich in belangrijke mate bezig met de internationale rol in transitieprocessen.

Leergang Buitenlandse Betrekkingen: analyse en praktijk

Clingendael heeft met deze drie maanden durende Leergang een unieke opleiding in huis waardoor ambitieuze mensen in korte tijd de praktijk van de internationale politiek beter verstaan. Analyses van actuele internationale dilemma's worden afgewisseld door allerlei trainingen in diplomatieke vaardigheden. De Leergang geeft startende academici een zetje in de rug voor een internationale carrière. Anderen zien in de Leergang een uitstekende mogelijkheid hun kennis op te frissen.

Clingendael Asia Studies

Clingendael Asia Studies wil bijdragen aan het publieke debat over Azië. Het heeft een eigen, drukbezochte website. Publicaties over bovenstaande onderwerpen nemen vooral de vorm aan van wetenschappelijke artikelen en vakpublicaties, Clingendael discussiepapers en bijdragen aan de media. In 2006 werden open en besloten lezingen en seminars georganiseerd met onder de aanwezigen opvallend veel vertegenwoordigers van overheidsinstanties, het bedrijfsleven en NGO's, academici en studenten.

Clingendael Asia Studies bestaat uit zeven deelprojecten. Onderzoek richt zich op diplomatie en politieke economie, veiligheidsvraagstukken en aan energiegerelateerde internationale vraagstukken in Azië. De vier overige projecten zijn een grote studie over de opkomst van China en de internationale orde, een internationale conferentie over de toekomst van het strategische partnerschap tussen de EU en China, een scenariostudie over democratisering in moslimlanden en een stakeholdersbijeenkomst over Nederlandse economische belangen en mensenrechten in China.

Het CSCP en het CIEP dragen bij aan CAS met elk een senior onderzoeker, resp. op het gebied van veiligheids- en energievraagstukken.

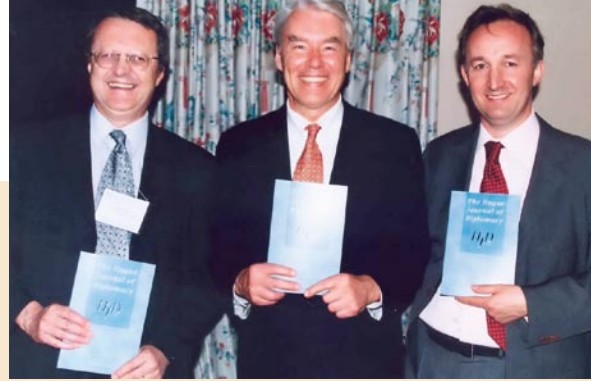

Presentatie Clingendael Asia Studies op 17 oktober 2006

Komen de diplomaten uit Indonesië, dan is de internationale discussie rond vraagstukken van duurzame ontwikkeling één van de speerpunten.

Een aantal nieuwe projecten bood heel specifieke uitdagingen. Zo werden ambtenaren van de Kosovaarse overheid bijgespijkerd rond ontwikkelingen binnen de Europese diplomatie en werd de opleiding Diplomatie in Beweging voor het Nederlandse ministerie van Buitenlandse Zaken geheel herzien.

Onderwijs in internationale politieke vraagstukken en bijbehorende vaardighedentraining is geen exclusieve bezigheid voor buitenlandse doelgroepen. Dat bewijst al decennialang de Leergang Buitenlandse Betrekkingen (LBB), een unieke opleiding die in 2006 voor de 61ste keer plaatsvond. De LBB geeft pas afgestudeerden van Nederlandse universiteiten een steuntje in de rug voor een carrière in de internationale politiek. Diegenen die al wat langer actief zijn op de arbeidsmarkt kunnen zich bijscholen op internationale vraagstukken.

Presentatie van het eerste nummer van The Hague Journal of Diplomacy (HJD)

Voor de bevordering van de internationalisering bij het ministerie van LNV is een tailor made leergang Internationaal Beleid ontwikkeld. In 2006 werd gestart met de zesde leergang.

Instituut Clingendael heeft daarnaast een exportproduct gecreëerd: 'capacity building' voor buitenlandse diplomatieke academies, met management development, curriculum ontwikkeling, interactief opleiden en train-de-trainer-activiteiten. In 2006 werd daartoe samengewerkt met de academies van Bulgarije, Roemenië, Pakistan en Indonesië.

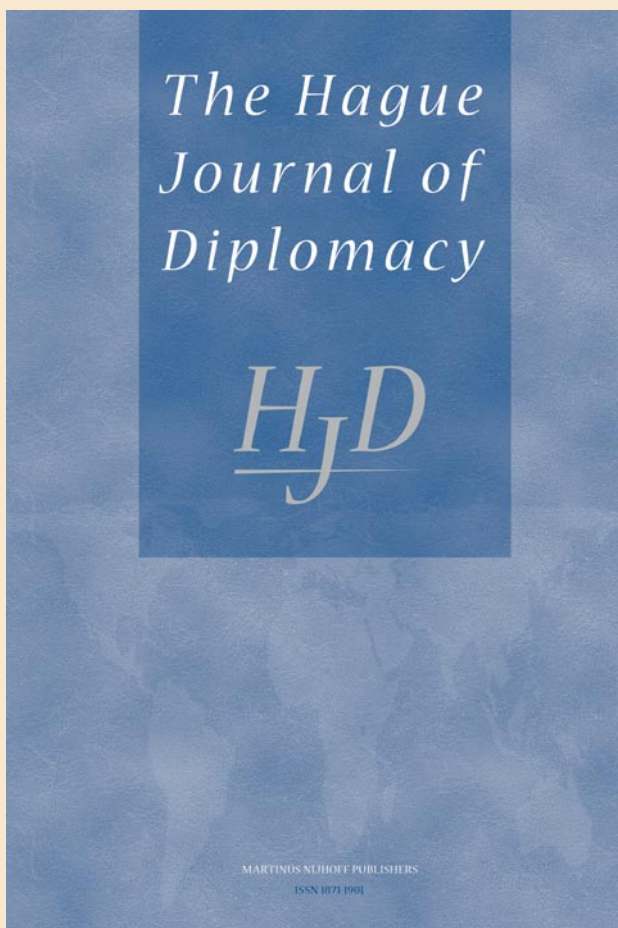
Samenwerking met Indonesië verlengd tot 2010

Clingendael en Indonesië hebben een speciale relatie rondom de opleidingen voor Indonesische diplomaten. Ieder jaar komen in drie verschillende cursussen junior, mid-career en senior diplomaten naar Clingendael. Recentelijk werd een nieuwe overeenkomst getekend die de samenwerking tussen Clingendael en het Centre for Education and Training in Jakarta voor de komende vier jaar regelt. Naar verwachting zullen aan het einde van deze periode 308 Indonesische diplomaten een training bij Clingendael hebben gevolgd.

Alumnibijeenkomst van Clingendael trainees in het Centre for Education and Training in Jakarta

The Hague Journal of Diplomacy (HJD)

The Hague Journal of Diplomacy (HJD) beleefde in 2006 zijn eerste jaargang. De editors van dit Nederlands-Amerikaans initiatief zijn Jan Melissen (Clingendael) en Paul Sharp (University of Minnesota). In 2006 kon HJD rekenen op bijdragen uit Bulgarije, Duitsland, Griekenland, India, Nederland, Slowakije, het Verenigd Koninkrijk, de Verenigde Staten en Zweden. HJD wordt gepubliceerd door Brill Academic Publishers. De gemeente Den Haag ondersteunt een grote, tweejaarlijkse internationale conferentie onder auspiciën van het tijdschrift.

Clingendael European Studies Programme (CESP)

CESP richt zich in het onderzoek, opleidingen en advieswerk in het bijzonder op de Nederlandse of buitenlandse overheden in hun relatie tot de Europese Unie. Voor CESP betekent dit dat het palet aan opleidingen breed is en sterk praktijkgericht. Het onderzoek en de opleidingen zoeken zoveel mogelijk aansluiting bij de actualiteit.

Het onderzoek richtte zich in 2006 op drie specifieke thema's in het bijzonder.

- De institutionele en constitutionele ontwikkeling van de Europese Unie, waarbij na het Franse en Nederlandse 'nee' tegen het Europees grondwettelijk verdrag de vraag is hoe de Unie verder gaat.
- De ontwikkeling van de relaties tussen de Unie en haar buurstaten. Deze relaties hebben vorm gekregen in de European Neighbourhood Policy (ENP). Komt het ENP voldoende tegemoet aan de wensen en aspiraties van de buurstaten? En levert het, bij afwezigheid van een perspectief op lidmaatschap, een effectieve bijdrage aan de veiligheid en stabiliteit in Europa?
- De positie van Nederland binnen de zich uitbreidende Europese Unie; een positie die na het 'nee' tegen het Europees grondwettelijk verdrag bijzondere aandacht verdient.

Bij de *opleidingen* is er in 2006 naar gestreefd de internationale marktpositie van CESP te versterken, onder meer door trainingen en opleidingen ten behoeve van de ENP-landen en de nieuwe lidstaten te verzorgen.

Tot slot heeft CESP in 2006 *commerciële onderzoeksopdrachten* voor o.a. de ministeries van VROM en V&W en het ministerie van BZK (ABD) uitgevoerd.

Publicatie

Over verkiezingen, politisering en het Nederlands Europa-beleid.

Peter van Grinsven, Mendeltje van Keulen en Jan Rood

Een belangrijk thema in het CESP-programma is de verdere institutionele en constitutionele ontwikkeling van de Europese Unie. Een thema met bijzondere betekenis na het Nederlandse 'nee' tegen het Europees grondwettelijk verdrag. In deze publicatie worden de Tweede Kamerverkiezingen van 22 november 2006 aangegrepen om te bezien in hoeverre er sprake is (geweest) van een sterkere politisering van Europa in de nationale politiek. Die vraag wordt behandeld in het licht van de mogelijkheden om op nationaal niveau deze thematiek te politiseren. Tevens wordt ingegaan op de vraag of en in hoeverre het 'nee' Nederland dwingt tot een ander Europa-beleid.

Opdrachtonderzoek

Nederland en de totstandkoming van EU-milieurichtlijnen.

Jan Rood, Mendeltje van Keulen, Suzan Nollen en Gera Arts

De afgelopen jaren is de Nederlandse overheid herhaaldelijk in problemen gekomen bij de implementatie van EU-richtlijnen, in het bijzonder bij de bescherming van het milieu en de natuurlijke leefomgeving. Waar Nederland bekend staat als een voorloper op het gebied van

milieu- en natuurbescherming, is de indruk ontstaan dat Nederland in onvoldoende mate in staat is in een vroegtijdig stadium de effecten van nieuwe EU-regelgeving te onderkennen, deze te verdisconteren in de eigen onderhandelingspositie en daarop vervolgens in het nationale beleid te anticiperen. In samenwerking met het ministerie van VROM heeft CESP onderzocht in hoeverre dit beeld terecht is. De belangrijkste conclusie van het onderzoek is dat ook als in een vroeg stadium kennis over de gevolgen van EU-regelgeving aanwezig is en voorzienbaar is dat in de implementatiefase problemen kunnen ontstaan, dit niet tot een wezenlijk andere Nederlandse inzet zou leiden.

Ronde tafelconferentie Nederland - Oekraïne

Op 1 en 2 juni vond de ronde-tafelconferentie tussen Nederland en Oekraïne plaats in Huys Clingendael. De belangrijkste doelstelling was het bediscussiëren van actuele ontwikkelingen en vraagstukken in de relatie tussen Oekraïne, de Europese Unie en Nederland, in het bijzonder in het kader van de *European Neighbourhood Policy* (ENP). Daarnaast beoogde de conferentie de bilaterale contacten en netwerken tussen de Nederlandse en Oekraïense deelnemers te versterken. Aan de ronde tafel namen zo'n 35 beleids- en opiniemakers, academici en NGO-vertegenwoordigers uit beide landen deel. Het project werd gesponsord

In memoriam Hans van der Meulen

Op woensdag 8 maart 2006 is na een kort ziekbed Hans van der Meulen overleden. Hans van der Meulen was als senior-onderzoeker aan CESP verbonden. In zijn lange carrière heeft hij een breed palet aan onderwerpen tot het zijne gemaakt. Zijn brede belangstelling resulteerde in een lange reeks heldere, kernachtige en zeer toegankelijke publicaties. Hans van der Meulen was niet alleen een begenadigd schrijver en onderzoeker, maar ook een goede collega, die een belangrijke bijdrage heeft geleverd aan Clingendael.

door de EVD (Matra-flex-programma) en georganiseerd door CESP – in samenwerking met het ministerie van Economische Zaken – met hulp van het ministerie van Buitenlandse Zaken, de Nederlandse ambassade in Kiev, de Oekraïense ambassade in Den Haag en het Oekraïense ministerie van Buitenlandse Zaken.

Tsjechische EU-voorzitterschapstrainingen

In de eerste helft van 2009 zal Tsjechië als de tweede nieuwe EU-lidstaat na Slovenië, het voorzitterschap van de raad van de EU bekleden. Om zich hier op voor te bereiden en gebruik te maken van de Nederlandse expertise in het voorzitterschap van de uitgebreide Unie in de tweede helft van 2004, hadden de Tsjechische ministeries van Binnenlandse Zaken en Justitie, en die van Handel en Industrie en Financiën projectaanvragen ingediend onder het Matra-flex-programma. Deze aanvragen resulteerden voor Instituut Clingendael in twee interessante opleidingsprojecten. In september vond twee keer een EU-voorzitterschapstraining plaats in Praag, uitgevoerd door teams van CESP, in samenwerking met experts van de Nederlandse ministeries. Op 7 en 8 september betrof het

EU Crash Course, Tbilisi, Georgië

In nauwe samenwerking met de Nederlandse Ambassade in Tbilisi heeft CESP een EU Crash Course verzorgd in Georgië. De deelnemers waren (jonge) diplomaten en afgevaardigden van (vak)ministeries met een EU-portefeuille. Naast kennis- en vaardighedenoverdracht, behoorde de versterking van de bilaterale relaties tussen Nederland en Georgië tot de doelstellingen. De CESP-staf was tevens aanwezig bij de opening van de nieuwe Nederlandse ambassade te Tbilisi door Georgië's First lady Sandra Roel en CdP Onno Elderenbos.

de training EU-voorzitterschap op de terreinen van Justitie en Binnenlandse Zaken; op 21 en 22 september verzorgde CESP de EU-voorzitterschapstraining op de terreinen van Economische Zaken en Financiën. De Tsjechische deelnemers waren erg enthousiast over de trainingen, in het bijzonder over de specifieke oefening in voorzitterschaps-vaardigheden.

Suzan Nollen (plv. Hoofd CESP) met de Tsjechische counterparts van het ministry of Industry and Trade

Governance

Governance is een kernthema in het debat over de bestuurlijke toekomst van de EU. Het debat dreigt echter een praktische verdieping te gaan missen. Er wordt veel gesproken over allerlei instrumentele vernieuwingen rond netwerken, open coördinatie, impact assessments en agencies, maar hoe dit alles nu moet gaan werken in de multilevel-context van de EU blijft onduidelijk. Hierdoor bestaat het gevaar dat de governance-experimenten hun beloftes niet waar zullen maken.

Voor het ministerie van VROM zijn meerdere projecten uitgevoerd rond 'governance and the territorial agenda'. Dit in het kader van VROM's inzet in het 'Leipzig proces', waarin de Europese Commissie en EU-lidstaten proberen om – desnoods zonder Grondwet – de Europese territoriale agenda te verdiepen. Dit project omvatte onder meer een presentatie 'Governing territorial cohesion' tijdens de stakeholders meeting over *Territorial cohesion and the Lisbon strategy: exploiting Europe's territorial potentials*, met als speciale gast: ZKH Prins Willem-Alexander.

Promotie dr Mendeltje van Keulen

Promotie Mendeltje van Keulen

Op 30 maart promoveerde Mendeltje van Keulen aan de Universiteit Twente op een onderzoek over de Nederlandse belangenbehartiging in de Europese Unie. Aan de hand van theoretische inzichten en twee case-studies uit de beleidspraktijk van Europese onderhandelingen (de Gasrichtlijn en Biopatentrichtlijn) wordt ingegaan op het optreden van de Nederlandse Rijksoverheid in EU-kader.

How to Operate in Brussels

In 2006 heeft CESP tweemaal het vlaggenschip van haar opleidingen verzorgd, de training How to Operate in Brussels. In goede samenwerking met de opdrachtgever, Bureau Cross/EVD, is het programma van deze tweeweekse intensieve training geactualiseerd. De mond-tot-mond-reclame in de doelgroeplanden heeft zijn werk gedaan: voor beide trainingen meldden zich rond 600 kandidaten aan. De trainingen richtten zich vooral op het aanreiken van vaardigheden, met als oogmerk tot een effectieve nationale belangenbehartiging in Brussel te komen. Evenals voorafgaande jaren waren de deelnemers afkomstig uit nagenoeg alle (vak)ministeries, waarbij de rode draad eruit bestond dat ze allen meer of minder actief waren in de Europese arena.

In het bijzonder de tweede editie van de training kende een zware inhoudelijke inbreng van het ministerie van Buitenlandse Zaken, met als hoogtepunt een lezing van minister Ben Bot over 'Quo Vadis Europa', gevolgd door een panel-discussie met diverse afdelingsdirecteuren van het ministerie. Dit onderdeel is zeer goed ontvangen. Gestreefd wordt een dergelijk onderdeel in toekomstige trainingen opnieuw aan te bieden.

How to Operate in Brussels wordt gefinancierd vanuit het programma Matra Training for European Co-operation (MTEC) van het ministerie van Buitenlandse Zaken. De MTEC-programma's staan vanaf 1 januari 2007 niet langer open voor de nieuwe lidstaten, maar alleen nog voor de laatste twee toetreders en de (potentiële) kandidaat-lidstaten. Als gevolg hiervan kunnen aan deze training in 2007 nog maar zeven nationaliteiten deelnemen in plaats van veertien. Het aantal deelnemers is vanaf 2007 dan ook van 100 tot 50 teruggebracht.

Clingendael Security and Conflict Programme (CSCP)

CSCP volgt en analyseert achtergronden en ontwikkelingen van bedreigingen van de (inter)nationale veiligheid en hun mogelijke consequenties. Naast onderzoek verzorgt CSCP opleidingen en publieksvoorlichting. CSCP beoogt op deze terreinen een toonaangevend Programma te zijn, zowel nationaal als internationaal. De zogenaamde Conflict Research Unit (CRU) maakt integraal deel uit van CSCP.

CSCP onderging in 2006 een aantal veranderingen. Het samenwerkingsverband met TNO, het Clingendael Centre for Strategic Studies (CCSS), werd niet verlengd. Daarnaast nam het Programma afscheid van een aantal collega's en verwelkomde het nieuwe gezichten waarmee de gewenste kwaliteit van het Programma werd gewaarborgd en op belangrijke terreinen werd versterkt.

Door het team werden grote inspanningen geleverd om kwalitatief hoogstaand onderzoek te verrichten, diverse opleidingen te verzorgen en kleinere en grotere seminars te organiseren. Daardoor wist CSCP in 2006 zich op een aantal terreinen nadrukkelijk te manifesteren en aanzetten te geven voor de noodzakelijke verdere ontwikkeling van het Programma.

Gedurende het jaar werd duidelijk dat de capaciteit van het Programma te versnipperd werd ingezet, waardoor ook het beeld van het CSCP voor de buitenstaander niet altijd even helder was. Door de versnippering was er tevens onvoldoende capaciteit om noodzakelijk onderzoek op bepaalde terreinen naar wens uit te voeren. Met dat gegeven in het achterhoofd is binnen het Programma gezocht naar thema's die de komende jaren in ieder geval aandacht zouden moeten krijgen: onder andere intrastatelijke conflicten, nonproliferatie, terrorisme, Europees veiligheids- en defensiebeleid en Nederlandse en internationale defensievraagstukken werden als hoofdaandachtsgebieden geïdentificeerd.

Conflict Research Unit

De 'Conflict Research Unit' (CRU) werd in 2006 positief geëvalueerd door het ministerie van Buitenlandse Zaken. Dit heeft geresulteerd in een subsidie voor een nieuw meerjarig programma op het snijvlak van ontwikkeling en veiligheid, het 'Post-conflict Research Programme'. Dit programma wordt met een kernstaf van 5 fte's uitgevoerd. Voorts maakt CRU bij uitvoering gebruik van een internationaal netwerk van gerenommeerde experts. Behalve onderzoeksopdrachten van Buitenlandse Zaken werkte CRU ook aan andere onderzoeksprojecten, waaronder het 'Aids, Security and Conflict Initiative'. Een deel van de capaciteit van CRU werd besteed aan opdrachten die niet vielen onder het Buitenlandse Zaken-programma, zoals voor de OESO.

Samenwerking met TNO

Door het wegvallen van de relatie met TNO in de vorm van het Clingendael Centre for Strategic Studies (CCSS), is er binnen CSCP gekeken naar de wenselijkheid om de relatie met TNO te bestendigen. Gelet op de overlappingen tussen TNO en Instituut Clingendael op diverse veiligheids-onderwerpen, is overeengekomen de samenwerking op incidentele basis voort te zetten. In die gevallen worden overeenkomsten opgesteld die de wijze van samenwerking, het tijdsbeslag en de financiële afhandeling regelen. Overigens lopen er nog diverse gemeenschappelijke projecten voor Nederlandse en buitenlandse opdrachtgevers.

Ontwikkelingen

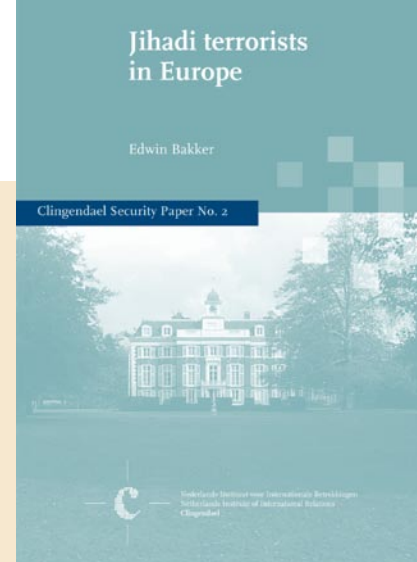
Zowel op het gebied van onderzoek als van opleidingen werden in 2006 goede resultaten behaald. Tevens werden aanzetten gegeven tot verdere verbeteringen op basis van nieuwe inzichten. Zo zal in 2007 de concentratie op hoofdthema's verder gestalte krijgen en probeert CSCP verder vooruit te kijken bij het vaststellen van onderzoeksthema's. De doelstelling hierbij is het verder vergroten van de relevantie van het onderzoek op het gebied van beleids-ondersteuning. Op opleidingsgebied werden de cursussen in overleg met opdrachtgevers en deelnemers aangepast. Ook in 2007 zullen de opleidingen continu worden verbeterd en geactualiseerd.

Onderzoek

In 2006 werd een aanvang genomen met opdrachten voor het ministerie van Defensie; een programma dat meer dan een jaar in beslag zal nemen. Er werd onder meer een opdracht in het kader van de veiligheid in de Kaukasus afgerond. Ook werd een bijdrage geleverd aan een beleidsdocument op het gebied van non-proliferatie, een rechtsvergelijkend onderzoek gedaan naar exportregimes en studie gedaan naar ontwikkelingen in het Verre Oosten. Verder werd onder meer onderzoek uitgevoerd naar geïmproviseerde explosieven (ook wel berrmbommen genoemd), bescherming en verdediging tegen massavernietigingswapens, interdepartementale samenwerking bij zogeheten Effects-Based Operations. Op het gebied van (contra)terrorisme lag de nadruk op de kenmerken van individuele jihadi-terroristen in Europa en de impact van terrorisme op samenlevingen. Het onderzoek van de Conflict Research Unit richtte zich op de koppeling tussen ontwikkelingssamenwerking en veiligheid en het Nederlandse geïntegreerde beleid op het gebied van wederopbouw na conflict. Daarbij werd speciale aandacht besteed aan fragiele staten, hervorming van de veiligheidssector (SSR), ontwapening, demobilisatie en reïntegratie (DDR), de werking van multi-donor trustfunds en de omvorming van rebellenbewegingen in politieke partijen.

Betaalde onderzoeksprojecten

Samen met TNO werd in het najaar gewerkt aan een onderzoek naar de bevoegdheidsverdeling ten aanzien van de 'security' aspecten in de vitale infrastructuur van de sector chemie. Deze

studie werd gedaan in opdracht van het ministerie van VROM. De onderzoeksresultaten vallen ook op hun plaats in het grotere project 'nationale veiligheid', waarin TNO en Clingendael al langer partner zijn.

In december is samen met TNO begonnen aan een onderzoek in opdracht van het ministerie van Binnenlandse Zaken. Het betreft een rechtsvergelijkend onderzoek naar exportregimes van kennis en defensietechnologie tussen Nederland, Frankrijk, het Verenigd Koninkrijk en de Verenigde Staten. De centrale vraag is: hoe worden in Nederland kennis en technologie met rechtsmiddelen beschermd tegen ongewenste export en tegen rechtsconstructies van handelspartners, in vergelijking met Frankrijk, het Verenigd Koninkrijk en de Verenigde Staten?

Onderwijs en seminars

Naast onderzoek werd een aantal topopleidingen verzorgd. De meeste aandacht ging daarbij uit naar de module Crisisbeheersing van de Hogere Defensie Vorming in het najaar; een negenweeks opleidingsprogramma dat door CSCP wordt georganiseerd en gefaciliteerd. Maar ook de cursussen 'Crisisbeheersing' en 'Internationale Veiligheid' werden weer een aantal keren uitgevoerd. Voor de cursus 'Internationale Veiligheid' bestond zoveel belangstelling dat deze drie keer plaats vond in plaats van de gebruikelijke twee keer. Beide cursussen werden overigens geheel nieuw opgezet en beter in lijn gebracht met de veranderde situatie in de wereld. Gedurende het jaar werd door CRU en CSCP intensief gewerkt aan de opzet van een cursus 'Security Sector Reform' ten behoeve van de Ministeries van Buitenlandse Zaken en Defensie. De tender die daarvoor werd uitgeschreven, werd uiteindelijk door CSCP gewonnen en zal leiden tot de uitvoering van zes cursussen in 2007. Voor het derde achtereenvolgende jaar werd CSCP door het Instituut Defensie Leergangen (IDL) ingeschakeld voor de inhoudelijke coördinatie van de module Vrede en Veiligheid van de Hogere Defensie Vorming (HDV). De module is opnieuw positief

geëvalueerd en de samenwerking tussen CSCP en IDL zal in 2007 worden voortgezet.

In 2006 vond alweer het vierde Leerprogramma Internationale Politie Oriëntatie (LIPO) plaats. Ook deze vierde jaargang was een groot succes en de naam 'LIPO' is binnen de Nederlandse politie inmiddels een begrip geworden. Een indicatie hiervoor is de jaarlijkse groei in het aantal aanmeldingen voor deelname. Maar ook buiten de Nederlandse politie wordt het programma als waardevol ervaren, getuige de deelname van werknemers van Europol, de Koninklijke Marechaussee, het Ministerie van Binnenlandse Zaken en het Openbaar Ministerie.

Begin oktober kreeg CSCP het verzoek om in het najaar 2006 een cursus Security and International Law in a Multilateral World te verzorgen in de Masters International Relations and Diplomacy, een master-traject dat verzorgd wordt door Instituut Clingendael en de Universiteit van Leiden. De opzet was om de studenten sensitief te maken voor de diverse internationaal-rechtelijke vraagstukken die spelen in de multinationale samenleving.

Enkele seminars

Mede door de ontwikkelingen in Iran, Noord-Korea en India bleven proliferatievraagstukken in 2006 bijzonder actueel. CSCP speelde hierop in met een internationaal seminar rond Artikel VI van het NPV, dat samen met het Middle Powers Initiative werd georganiseerd.

Het onderzoek naar de toenemende dreiging van bermbommen in met name Irak en Afghanistan en de mogelijke beleidsimplicaties voor de Nederlandse krijgsmacht leverde niet alleen enkele publicaties op, maar leidde tevens tot een expert bijeenkomst. In samenwerking met het Instituut Geschiedenis van de Universiteit Utrecht werd op Clingendael een eendaagse conferentie gehouden over terrorisme en contraterrorisme in historisch perspectief, onder de titel 'L'histoire se répète?'

Enkele publicaties

Het onderzoek van CSCP resulteerde in 2006 in tientallen interne en externe publicaties. Voorbeelden van interne publicaties zijn de Occasional Papers van de Conflict Research Unit, waaronder Stuck in Change: Faith-based Peace-building in Sudan's Transition, Ulrich Mans en Osman Mohammed Osman Ali; Disarmament, Demobilization and Reintegration: Mapping Issues, Dilemmas and Guiding Principles, Nicole Ball en Luc van de Goor; en The Netherlands and its Whole of Government Approach on Fragile States: Case study Sudan, Mariska van Beijnum en Luc van de Goor. Een onderzoek naar de totstandkoming van het Haags Programma, een van de success stories van het Nederlandse EU-voorzitterschap in 2004, resulteerde in Met gezwinde spoed. Het Nederlands EU-voorzitterschap en het Haags Programma voor Vrijheid, Veiligheid en Recht, Hans van der Meulen en Roos Toxopeus. Een studie naar actuele ontwikkelingen in de Kaukasus regio leverde een andere Clingendael Paper op; Geo-strategy in the South Caucasus. Power play and energy security of states and organizations, Marcel de Haas. De uitkomsten van een onderzoek naar de kenmerken van islamistische terroristen werden neergelegd in Jihadi Terrorists in Europe, Edwin Bakker.

Afsluiting LIPO 4:

Deelnemers, programmamanagement Jan Peters (SPL) en Roos Toxopeus (Clingendael), Leerprogramma Coach Prof. dr. Willy Bruggeman en Leerprogramma Supervisor Prof. dr. Rob de Wijk

Clingendael International Energy Programme (CIEP)

CIEP in 2006

De meerjarige onderzoeksthema's van CIEP - energiemarktwerking in de EU, geopolitiek en voorzieningszekerheid en duurzame (energie) ontwikkeling - bewezen hun actualiteitswaarde. De ontwikkelingen in 2006 en de activiteiten die CIEP organiseerde, konden volledig worden ondergebracht in de meerjarige thematiek. Hieronder een overzicht van de activiteiten van CIEP in 2006, geordend per seizoen.

Winter

De gascrisis tussen Rusland en de EU veroorzaakte veel mediadrukke in de eerste maanden van het jaar. Dit ging naadloos over in de aandacht voor het nieuwe groenboek op het gebied van energie dat in maart werd gepresenteerd. De onverwachte aandacht voor importafhankelijkheid, de energiemix en geopolitiek paste naadloos op het CIEP-programma. In januari en februari vonden er bijeenkomsten op Clingendael plaats over nucleaire energie en de invloed van LNG op de Noordwest-Europese markt. Met twee publicaties op het gebied van gas (Issues for Gas to Power Globally an Overview en The European Market for Seasonal Storage) aan het begin van het jaar en de International Gas Union (IGU)-studies (Paradigm Change in International Gas Markets and the Impact on Regulation en Gas to Power in Europe) stond CIEP middenin de gasdiscussie. In het kader van een studie voor de International Gas Union (IGU) werd samen met het Internationaal Energieagentschap (IEA), in Parijs een expertbijeenkomst gehouden over regulering van gasmarkten. In het voorjaar volgde nog een bijeenkomst in Maleisië, ter voorbereiding van de World Gas Conference in juni in Amsterdam. In de publicatie Energie in een Veranderende Wereld worden de veranderingen in het internationale politieke systeem en de toenemende voorkeur voor staatsingrijpen in de energiesector geanalyseerd. De gezamenlijke publicatie voor Energieforum Nederland onderzoekt samen met Marius Enthoven in het licht van de Europese initiatieven in de richting van een EU-energiebeleid, de Ruimte voor nationaal energiebeleid.

De publicatie van de 'Mores'-studie aan het eind van 2005 betekende dat het uitrollen van de onderzoeksresultaten vooral in 2006 moest plaatsvinden. Het thema geopolitiek en energie behoefde na de gascrisis weinig introductie. De gascrisis betekende ook dat de studie uit 2004 voor DGTREN over Voorzieningszekerheid en Geopolitiek werd herontdekt. Samen met de 'Mores'-studie kon CIEP een brede bijdrage leveren aan discussies over de dilemma's in de voorzieningszekerheid van olie en gas. Eind januari werd samen met het European Policy Centre (EPC) een bijeenkomst in Brussel georganiseerd over Europese voorzieningszekerheid, waarbij van CIEP-zijde de geopolitiek- en energie-scenario's werden gepresenteerd en een voorschot werd genomen op een studie van CIEP en ECN over de mogelijkheid van standaarden van voorzieningszekerheid. Ook werd een bijdrage geleverd aan een discussie in februari van de Energy Foundation van het Europese Parlement (EP) en trad CIEP tweemaal op in een EP-hoorzitting over energie (mei en september).

De toegenomen belangstelling voor de internationale politieke aspecten van energie en de initiatieven van de Europese Commissie een Europees beleid gestalte te geven, gaf een extra dimensie aan de Clingendael Energy Lecture van Laurens Jan Brinkhorst, minister van Economische Zaken.

In de energietraining ‘The Geopolitics of Energy’, eind maart, kon CIEP de recente ontwikkelingen in de olie- en gasmarkten nog eens de revue laten passeren.

Voorjaar

In het voorjaar werd met het naderen van de G-8 bijeenkomst in St. Petersburg de geopolitieke spanning over energieveiligheid verder opgevoerd. In een gezamenlijke bijeenkomst van CIEP en NGIZ werd in april aandacht besteed aan geopolitieke invloedsferen, mogelijke conflicthaarden tussen de grootmachten en de rol van energie. In *Energy Policy* (34 (2006), pp. 532-543) verscheen ‘Energy Supply Security and Geopolitics’. In april verscheen een door CIEP gemaakt themanummer van de *Internationale Spectator* over internationale energievraagstukken.

In mei vonden twee trainingen plaats, een over de nieuwe stromen van gas naar Europa en een over de ontwikkelingen op de Europese elektriciteitsmarkt. In het kader van de serie bijeenkomsten over toekomstige brandstoffen werd, na de succesvolle bijeenkomst in januari over nucleaire energie waar minister Brinkhorst en de voormalige premier Lubbers spraken, in mei een bijeenkomst gehouden over schone-kolentechnologieën. Ook vond er een bijeenkomst plaats met de Nederlandse delegatie voor de UN Committee on Sustainable Development, ter voorbereiding waarvan CIEP een aantal discussiepapers had geschreven.

Ook in 2006 werd weer samengewerkt met andere organisaties. CIEP was betrokken bij de voorbereidingen van de WEC-scenario's, die in 2007 in Rome worden gepresenteerd. Ook werd samen met WEC NL een seminar georganiseerd voor jonge energie-professionals over mobiliteit en innovatie. Samen met CE en de Energiebeziningsgroep werd een bijeenkomst gehouden over welke elektriciteitscentrale voor Nederland het meest geschikt is. *The European Electricity Market: Some Trends and Consequences for Investments in the Netherlands* diende als leidraad voor de discussie.

Begin juni vond het congres van de IGU in Amsterdam plaats. CIEP was hierbij sterk betrokken met de twee studies over gas voor de opwekking van elektriciteit en regulering van de gasmarkt, en een presentatie en optreden in een discussieforum.

Zomer

Het begin van de zomer stond vooral in het teken van de G-8 bijeenkomst in St. Petersburg, waar Rusland ‘security of supply and demand’ nadrukkelijk op de agenda zette. De discussie in de EU werd verder op scherp gezet door uitlatingen van de Amerikaanse vice-president Cheney. De uiteindelijke G-8 bijeenkomst van de regeringsleiders werd echter overschaduwd door het conflict tussen Israël en Hezbollah.

Aan het begin van de zomer vond de publicatie plaats van *Oil Regime Change in Iraq: Possible Strategic Implications for the OPEC*, kort daarop gevolgd door de publicatie *Securing and Fuelling China's Ascent to Power; The Geopolitics of the Chinese-Kazakh Pipeline*.

Met voorzieningszekerheid steeds hoger op de politieke agenda was de Clingendael Energy Lecture van Professor Oystein Noreng, *Power Relations in Energy Markets - Security of Supply, Security of Demand and Market Stability for Oil and Gas to Europa*, zeer actueel. Ook de gezamenlijke studie met ECN, *EU Standards for Energy Security of Supply*, benadrukte de inbreng van CIEP in de Europese voorzieningszekerheid discussie. In het najaar werd hierover een expertseminar georganiseerd.

In september werd de consultatieronde van de Europese Commissie over het energie-groenboek afgesloten. Met een schriftelijke bijdrage en een uitnodiging om bij te dragen aan de expertmeeting in het Europees Parlement was CIEP nauw betrokken bij de Europese discussie. Ook hielden diverse medewerkers presentaties in Nederland en in Brussel over de verschillende onderwerpen van het groenboek.

Herfst

De initiatieven van China in het Midden-Oosten, Afrika en Latijns-Amerika bleven niet onopgemerkt. Ze brachten de potentieel scherpe concurrentie tussen consumerende landen een stukje dichterbij. De deelname van CIEP aan Clingendael Asian Studies (CAS) zorgde ervoor dat de kennis over de regio op het gebied van energie werd ingebracht in een breder onderzoeksprogramma. CIEP heeft drie projecten ingebracht die de komende drie jaar hun beslag moeten krijgen.

Nederland was dit jaar in de ban van de vervroegde Tweede-Kamerverkiezingen. Hoewel energie en milieu, ondanks de brief van premier Balkenende en de presentatie van het boek en de film van Al Gore, nauwelijks een rol speelden in de verkiezingsstrijd, organiseerde CIEP op grond van een paper 'Energiebeleid, valt er nog wat te kiezen' eind oktober een lagerhuis-debat.

In het najaar vond ook een workshop plaats over Energietransitie en internationale coalities, waarvoor CIEP in opdracht van de Ministeries van EZ en VROM een aantal verkenningen uitvoerde. Verder bracht CIEP in opdracht van VROM en in samenwerking met CE en NRG een rapport over uranium uit. In november organiseerde CIEP een expert seminar over de relatie EU-Rusland, waar energie uiteraard een belangrijke, maar niet exclusieve rol in vervulde. Voorts werd een trainingsdag gehouden over veiligheid en energie.

Op 5 december werd in Brussel de eerste Clingendael CEO Energy Lunch gehouden, waarbij een onderneming uit de energiesector

een presentatie geeft, gevolgd door vragen uit het publiek, over actuele ontwikkelingen en de strategie van de onderneming. De eerste lezing werd gegeven door Sergey Bogdanchikov, President and Member of the Board of Directors van Rosneft. De opkomst was aanzienlijk en bovendien een goede afspiegeling van vertegenwoordigers van landen, medewerkers van de Europese Commissie en van het Europese Parlement.

Op 12 december hield Dieter Helm een Clingendael Energy lecture over 'European energy markets and energy policy' en werd het jaar afgesloten met een prikkelende lezing over de uitdagingen van het EU-energiebeleid en de relaties met landen als Rusland.

Een opwindend begin

Het jaar begon zeer opwindend met de afsluiting van de gasstroom van Rusland naar Oekraïne. Voor zover er nog twijfel bestond over het belang van energie in de internationale betrekkingen, werd deze meteen weggevaagd door het bericht dat het gas, bestemd voor de Europese markt, ergens in de pijpleidingcorridor in Oekraïne kwijtraakte. Het conflict tussen de gasbedrijven en overheden uit beide landen over de gasprijs en de transit fee kreeg zodoende naast een economische, ook een politieke dimensie.

Hoewel de economische effecten van de gascrisis gering waren, zijn de politieke consequenties erg groot gebleken. Energie steeg met stip op de internationale politieke agenda, ook in de G-8, waar het Russische voorzitterschap energieveiligheid van producenten en consumenten agendeerde. Ook in de EU werd energie een steeds belangrijker politiek thema, mede geholpen door de gascrisis. Energie werd de lakmoesproef voor verdergaande integratie, omdat thema's als interne markt, milieu en buitenlands beleid samengebracht moesten worden.

Internationale Spectator

Jubileum

In 2006 bereikte de Internationale Spectator met zijn 60ste jaargang een nieuwe mijlpaal. Ter gelegenheid hiervan verscheen in november een speciale jubileumuitgave, met als thema Zestig jaar Nederlands buitenlands beleid. Bovendien werd op 16 november een speciale vergadering van de algemene redactie belegd, waarbij oud-eindredacteur drs Willem Hoekzema en oud-adjunct-hoofdredacteur mw. dr Fenna van den Burg aanwezig waren. Diezelfde dag werd op het Instituut Clingendael een symposium over het thema van het jubileumnummer gehouden, met voordrachten van minister van Buitenlandse Zaken mr B.R. Bot, prof. dr Yvan Vanden Berghe, hoogleraar politieke wetenschappen aan de Universiteit Antwerpen en lid van de algemene redactie van de Internationale Spectator en drs Arie Elshout, adjunct-hoofdredacteur van de Volkskrant. Er volgde een levendige discussie, waaraan ook oud-hoofdredacteurs dr J.L. Heldring en prof. dr A. van Staden deelnamen.

Thema's

Conform de enkele jaren geleden ingeslagen weg heeft de Internationale Spectator in 2006 in al zijn afl everingen een specifieke thematiek behandeld in de vorm van clusters van artikelen. Dit jaar waren de thema's: terrorismebestrijding en non-proliferatie (januari); de Millennium Ontwikkelingsdoelen (februari); Europa en de Verenigde Naties (maart); energie en geopolitiek (april); Rusland: buitenlandse politiek en binnenlandse ontwikkelingen (mei); consequenties van het 'Nee' tegen de Europese grondwet (juni); migratie als beleidsprobleem (juli-augustus); Nederlands EU-beleid (september); crisis in Amerikaans buitenlands beleid (oktober); Rusland als bijna-buur (december).

Bij de vaststelling van deze thema's en de selectie van de artikelen heeft de redactie van de Internationale Spectator ook in 2006 de volgende leidraad voor redactioneel beleid gehanteerd: het volgen, en waar mogelijk stimuleren, van het openbare debat over internationale zaken, in het bijzonder de Nederlandse buitenlandse politiek. Daarnaast heeft de redactie getracht elke afl evering in thematisch en geografisch opzicht zo gevarieerd mogelijk te maken.

In dit redactioneel proces is een actief acquisitiebeleid gevoerd en is de grote hoeveelheid spontaan aangeboden kopij aan strenge kwaliteitseisen getoetst. Verder zette de kernredactie de stringente toepassing van de paginabeheersing voort. De omvang van de artikelen is zoveel mogelijk beperkt tot een gemiddelde van 4 tot 5 pagina's in druk. Dit is mogelijk gebleken door met geïnviteerde auteurs vooraf goede afspraken te maken over de omvang van hun bijdragen en daarnaast streng te redigeren. In 2006 is een totaal van 668 pagina's verbruikt: meer dan de 636 door uitgeverij Koninklijke Van Gorcum aan de Internationale Spectator ter beschikking gestelde pagina's, maar dat komt deels door de uitgave van het wat omvangrijker jubileumnummer.

Auteurs en redactie

In de 668 pagina's van jaargang 60 kwamen 176 auteurs (inclusief een recordaantal van 24 auteurs uit Vlaanderen/België) tot 201 bijdragen in de vorm van columns (11), artikelen (92), besprekingsartikelen (4), boekbesprekingen (76), reacties op eerder gepubliceerde artikelen in de rubriek Respons (14) en opiniestukken (4). De rubriek Signalementen, al vele jaren onder redactie van dr Fenna van den Burg, verscheen 11 keer en bevatte korte aankondigingen van in totaal 52 boeken.

De kernredactie die bestaat uit de hoofdredacteur en de beide eindredacteurs, kwam (nagenoeg) wekelijks bijeen. Driemaal - op 16 februari, 15 juni en op de jubileumdag 16 november vond een vergadering van de voltallige algemene redactie van 16 redacteurs plaats.

In 2006 trad drs F. Bergman (EBN) terug als algemeen-redactielid, terwijl dr Edwin Bakker en mw. dr M. van Keulen (beiden van Instituut Clingendael) tot de algemene redactie toetraden.

Diverse

De aanlevering van de bijdragen aan de Internationale Spectator gaat nu geheel via e-mail. Dit heeft tot extra actualisering geleid.

De opmaak van het tijdschrift is in 2006 niet veranderd. Elke aflevering is voorzien van een omslagfoto die aansluit op de in die aflevering behandelde thematiek.

De eigen website (www.internationalespectator.nl), in zijn tweede operationele jaar, mag als succesvol worden beschouwd.

De site wordt aanzienlijk vaker bezocht dan toen de Internationale Spectator nog onderdeel was van de algemene website van Instituut Clingendael. Dit heeft er mede toe geleid dat het abonneebestand van de Internationale Spectator, in de context van een nog steeds licht recessieve trend wat betreft tijdschrift-abonnementen in het algemeen, ook in 2006 nagenoeg stabiel bleef. Met een vaste verspreiding van circa 2.000 exemplaren blijft de Internationale Spectator, daarbij ondersteund door zijn uitgever Koninklijke Van Gorcum te Assen, zich goed handhaven op de tijdschriftenmarkt.

De organisatie

Adviseur Directie

Paul Meerts heeft zich in het eerste kwartaal van 2006 teruggetrokken uit zijn functie van Plaatsvervangend Directeur. In deze periode heeft hij zijn werkzaamheden afgerond en het Handboek Organisatie Clingendael (HOC) herschreven: opnieuw gesystematiseerd en geactualiseerd, gecorrigeerd, aangevuld en van overvloedige ballast ontdaan.

Parallel hieraan – en vanaf het tweede kwartaal vrijwel uitsluitend – heeft hij zich gewijd aan onderzoek en onderwijs naar/over interstatelijke onderhandelingsprocessen. In dat kader schreef hij zeven publicaties en papers, gaf tachtig dagen les in vijftien landen en ondersteunde uiteenlopende activiteiten van het Instituut.

Als lid van de stuurgroep van het 'Processes of International Negotiations Project' van het ILASA droeg hij bij aan diverse conferenties over internationale onderhandelingsprocessen. Ten slotte vertegenwoordigde hij Clingendael op de jaarconferentie van directeuren van diplomatieke academies.

Onderhandelingsprocessen

Een substantieel deel van de innovatie op het Instituut is afkomstig van grensoverschrijdend onderzoek en onderwijs in interstatelijke onderhandelingsprocessen. Waar vergelijkbare instituten onderzoek en opleidingen gescheiden houden en zich primair op themata richten, heeft Clingendael van oudsher (1967) getracht inzicht te krijgen én te geven in procesleer.

Daarbij ligt de focus op het proces van diplomatiek onderhandelen, waarin belangen op een zo effectief mogelijke wijze behartigd worden. Weinig andere instellingen houden zich hiermee bezig en het gevolg is dat Clingendael op dit terrein als expertisecentrum kan worden aangemerkt. Dit leidt tot een grote interne en externe vraag naar training en publicaties. Ook binnen het Instituut is het onderhandelingswerk grensoverschrijdend: in alle programma's worden op dit terrein op basis van eigen onderzoekswerk nieuwe trainingsmethodieken ontwikkeld.

De gezamenlijke inspanning is sinds twee decennia (1987) gebundeld in de – vanuit het Stafbureau Directie informeel aangestuurde – 'Clingendael International Negotiations Group' (CLING). Deze groep opereert in het bredere mondiale kader van het 'Processes of International Negotiations (PIN) Program' van het 'International Institute of Applied Systems Analysis' (IIASA). Nederland is bij monde van NWO één van de lidstaten van dit in Oostenrijk gevestigd instituut. CLING produceerde in 2006 zeven publicaties over internationale onderhandelingsprocessen, schreef een tiental simulaties, verzorgde ruim honderd dagdelen training binnen het Instituut en een nog groter aantal daarbuiten. Professionals als diplomaten, militairen en civiele ambtenaren vormen van oudsher de belangrijkste doelgroep. Sinds kort krijgt de Clingendael onderhandelingsdeskundigheid een vaste plaats in diverse Masteropleidingen van Nederlandse en buitenlandse universiteiten.

Stafbureau Interne Zaken (IZ)

Gebouwen

In 2006 is voornamelijk volstaan met regulier onderhoud van het hoofdgebouw en de bijgebouwen. Wat kantoorruimte betreft, blijkt er sprake van een structureel tekort. Ad hoc-maatregelen bieden slechts een tijdelijke oplossing. Daarom zal in 2007 beleid op dit terrein ontwikkeld moeten worden.

Zalen

Ook de hoge bezettingsgraad van de zalen vormt een probleem, waardoor men regelmatig naar externe locaties uit moest wijken. Ten behoeve van het efficiënter gebruik van de zalen is een webapplicatie ontwikkeld. In de tweede helft van 2006 is een begin gemaakt met het moderniseren van de collegezalen door vaste audiovisuele apparatuur in collegezaal 1 te plaatsen.

ICT

De replicatie-server in Telecity is uitgefaseerd en er is een van het hoofdgebouw geografisch gescheiden replicatie-server geplaatst, die via een glasvezelverbinding in eigen beheer wordt onderhouden. Gelet op het groeiende aantal servers werd een investering in een zwaardere uninterruptible power supply (UPS) noodzakelijk. De bestaande UPS is ingezet voor de digitale telefooncentrale. Om de beheerslast van het grotere aantal servers te beperken, is Microsoft Operations Manager ingezet. Ook is de backup-voorziening gemoderniseerd. Een investering in een nieuw Officepakket en besturingssysteem op de werkstations is uitgesteld wegens de omvang van de investering.

Naast aanpassing en uitbreiding van de websites is ten behoeve van het Azië-project in het najaar van 2006 de nieuwe website 'Clingendael Asia Studies' in gebruik genomen. Diverse cursussen zijn met behulp van een webapplicatie wederom door cursisten geëvalueerd en ten behoeve van de Matra Training for European Cooperation (MTEC) zijn twee cd's met cursusdocumenten uitgegeven.

Algemeen

Het stafbureau Externe Zaken heeft een enerverend jaar doorgemaakt. Er vonden wijzigingen in de staf plaats en het aantal activiteiten dat het bureau heeft georganiseerd nam drastisch toe, vooral waar het ging om protocollaire ontvangsten en conferenties.

De taken van het bureau spitsten zich toe op de volgende terreinen.

- De verzorging van de algemene public relations en de mondelinge en schriftelijke voorlichting van het Instituut.
- De organisatie, begeleiding en coördinatie van zowel klein- als grootschalige bijeenkomsten en bezoekersprogramma's, waarbij ook adviserend en ondersteunend wordt opgetreden naar de Programmes van het Instituut.
- Het beheer en coördinatie van de algemene database en gegevensbestanden.

Public Relations en Voorlichting

In de sfeer van pr en voorlichting heeft EZ de activiteiten grotendeels op hetzelfde niveau voortgezet. De ontwikkeling van de nieuwe huisstijl van het Instituut is voltooid. De mondelinge en schriftelijke voorlichting voor pers en publiek is als vanouds gestalte gegeven. Deze varieerde van de gebruikelijke verzoeken voor bezoekersprogramma's en rondleidingen van geïnteresseerde groepen uit de civil society, tot een verzoek van de digitale encyclopedie Wikipedia, die Clingendael-deskundigen heeft benaderd voor het actualiseren en corrigeren van diverse items van deze encyclopedie op het Internet.

Evenementen

Het aantal evenementen nam in 2006 aanzienlijk toe. In totaal heeft EZ in 2006 bijna 50 groot- en kleinschalige bijeenkomsten georganiseerd en begeleid, variërend van lezingen van staatshoofden en ministers tot kleine rondetafels en high - level brainstorms. Deze toename is deels veroorzaakt door het relatief grote aantal verzoeken van ambassades. Clingendael wordt zeer geschikt bevonden als neutraal platform voor bezoeken en lezingen van buitenlandse hoogwaardigheidsbekleders. Deze bijeenkomsten werden veelal in samenwerking met de betreffende ambassade georganiseerd. Een aardige bijkomstigheid was, dat veel ambassades aan de recepties bijdroegen in de vorm van producten uit eigen land, zoals wijn of andere specialiteiten. Aldus werd een culinair-cultureel tintje toegevoegd, hetgeen door de deelnemers zeer werd gewaardeerd.

Daarnaast bleef EZ betrokken bij evenementen die gehouden worden in het kader van the Hague Academic Coalition (HAC).

Database en gegevensbestanden

De database werd opnieuw herzien en in nieuwe bestanden ondergebracht, zodat het systeem toegankelijker en overzichtelijker werd. EZ streeft ernaar om uitnodigingen voor bijeenkomsten en publicaties zoveel mogelijk elektronisch te verzenden en registratie per e-mail te laten plaatsvinden, wat zorgt voor een verdere verhoging van de efficiëntie.

Algemeen

Het beleid van Bidoc is steeds meer gericht op pro-actieve ondersteuning en attendering van de Programma's en de medewerkers. Deze ondersteuning vindt voor het grootste deel op digitale wijze plaats. De vaste taken van het Bureau vergden de meeste tijd. Deze taken bestaan uit het beheer van de bibliotheek; het invoeren van boeken, tijdschriftartikelen en grijze literatuur in de database; het beantwoorden van vragen van cursisten, bezoekers en medewerkers; het maken van literatuurlijsten op verzoek voor interne en externe gebruikersgroepen; het zoeken naar en ver-/bewerken van informatie op het Internet; het verzorgen van een uitgebreide sectie 'links' op de website van het Instituut. In 2006 is een afsprakensysteem doorgevoerd. Iedere externe bezoeker dient voortaan een afspraak te maken, zodat de bezetting van de bibliotheek wat flexibeler ingevuld kan worden. De attendering ten behoeve van Programma's en medewerkers werd uitgebreid. Er zijn profielen aangemaakt voor de medewerkers. Medewerkers en Programma's worden geattendeerd op krantenknipsels in papieren vorm, op tijdschriftartikelen en (email) nieuwsbrieven. Met behulp van de nieuwe software, die waarschijnlijk in 2007 in gebruik zal worden genomen, zal dit verder aangepast en verfijnd kunnen worden.

Per 1 augustus is het krantenknipselarchief opgeheven. Het bijhouden hiervan was te arbeidsintensief in verhouding tot het gebruik, zeker omdat de meeste gebruikersgroepen op een of andere manier toegang hebben tot digitale archieven. Het 'readersysteem', waarin relevante literatuur voor de cursussen wordt bewaard en bewerkt, wordt nog steeds bijgehouden. Bidoc was daarnaast behulpzaam bij het samenstellen van readers en bij het vinden van documenten en relevante literatuur, al dan niet in digitale bestanden.

Het online-tijdschriftenbestand vroeg de nodige aandacht. De meeste tijdschriften zijn te vinden bij het portal van onze tijdschriftenagent EBSCO. Het is mogelijk bij het EBSCO-portal een profiel aan te maken. Elke medewerker krijgt ook een toegangscode en password. Elk jaar wordt de tijdschriften-collectie kritisch bekeken. Anders dan voorheen was door het verlies van de oude jaargangen continuïteit geen overweging meer bij voorstellen tot opzegging van abonnementen. Er is geïnventariseerd welk deel van het keldermateriaal uniek voor Nederland is en derhalve bewaard zou moeten blijven. In de loop van 2007 zal het te bewaren materiaal worden schoongemaakt. Na rijp beraad werd besloten om alle boeken die niet langer door de interne gebruikersgroepen worden gebruikt, af te stoten naar andere bibliotheken. Dit proces is momenteel nog in volle gang.

Bidoc-Commissie

De Bidoc-Commissie bestond dit jaar uit Jaap de Zwaan (voorzitter), Sjors Callenbach voor CSCP, Jérôme Larosch en Jan Melissen voor CDSP, Hans van der Meulen en Suzan Nollen voor CESP en Christoph Tönjes voor CIEP. Helaas moest de Bidoc-Commissie door het overlijden van Hans van der Meulen afscheid nemen van een gewaardeerd lid. De Commissie is in 2006 driemaal bijeen geweest.

Het personeelsbeleid probeert zo goed mogelijk in te spelen op de wisselende vraag naar capaciteit. Een deel van het personeel heeft een vaste aanstelling. In 2006 is terughoudendheid betracht ten aanzien van het verlenen van aanstellingen voor onbepaalde tijd.

Medewerkers met een vaste aanstelling voor onbepaalde tijd zijn vooral te vinden in de functies waar continuïteit moet worden gewaarborgd. Voor alle overige functies zijn diverse aanstellingsvormen mogelijk.

Zo zijn er medewerkers die aangesteld zijn in tijdelijke dienst, medewerkers die op detacheringbasis werken en freelancers die voor speciale projecten of trainingen worden ingehuurd door Clingendael. Daarnaast trekt Clingendael als onderdeel van het onderzoeksbeleid van het Instituut externe onderzoekers aan die onder de naam van Clingendael publiceren en aan publieksactiviteiten deelnemen. Zij hebben geen dienstverband met Clingendael.

Personeelsoverzicht instituut Clingendael	Formatie volgens Handboek Organisatie Clingendael	Werkelijke aanstellingen op formatie- plaats	Vaste aanstelling	Tijdelijke aanstelling	Operationeel	Ondersteunend personeel	Overig
CDSP	11,85	10,85	6,85	3,75	7,40	3,45	
CESP	10,10	9,44	8,44		5,84	3,24	
CSCP/CRU	16,82	14,86	6,79	3,60	10,19	4,67	
CIEP*	0,80	0,70	0,70		0,35	0,35	7,20
Centraal	19,20	18,12	16,07	2,85	0,95	15,47	
Overig (CRU)							4,80
Totaal	58,77	53,97	38,85	10,20	24,73	27,18	12,00

* Het hoofd van het CIEP is in dienst van Clingendael. De overige 7.2 fte zijn in dienst van een aparte stichting.

Een aanzienlijk deel van de kosten van het Instituut wordt afgedekt door een Basissubsidie. De totale kosten van het Instituut bedragen ongeveer 4,5 mln. euro. Daarbij gaat het om het Huys, de personele en de logistieke kosten. Aan Basissubsidie wordt jaarlijks een bedrag van 2,5 mln. euro ontvangen: 1,8 mln. van het ministerie van Buitenlandse Zaken en 0,7 mln. van het ministerie van Defensie.

De Basissubsidie is niet toereikend voor de totale kosten. Door vergoedingen in rekening te brengen voor opleidingen, contractonderzoek, organisatie van congressen, seminars e.d. wordt het resterende deel van de jaarlijkse kosten inderdiend. De Basissubsidie is, afgezien van een ontoereikende jaarlijkse prijscompensatie, door de jaren heen gelijk gebleven. De inderdiendruk is dan ook toegenomen.

Het inderdienden wordt voor een groot deel met medewerkers uit de vaste formatie van het Instituut gedaan, maar niet uitsluitend. Bij het aangaan van projecten worden aanvullende kosten gemaakt voor inhuur van projectmedewerkers en allerlei materiële kosten. Wanneer er geen inderdien zou plaatsvinden, vallen deze projectkosten ook weg.

Aan projectinkomsten wordt jaarlijks door de Programma's een bedrag van ongeveer 4,0 mln. gerealiseerd (excl. CRU).

In cijfers

1. Basissubsidie(2004-2008)	€ 2,5 mln.
2. Projectopbrengsten	€ 4,0 mln.
3. CRU-subsidie	€ 0,5 mln.
4. Personeelskosten	€ 3,2 mln.
5. Bedrijfskosten	€ 1,3 mln.
6. Projectkosten	€ 2,0 mln.
7. CRU-kosten	€ 0,5 mln.

Toelichting

1. Basissubsidie

Het betreft een instellingssubsidie (Basissubsidie) van de ministeries van Buitenlandse Zaken en van Defensie. De subsidiebeschikking loopt t/m 2008. In de beschikking staan algemene voorwaarden, zoals een begroting, periodiek beleidsoverleg en een goedgekeurde jaarrekening genoemd. Defensie heeft aanvullende voorwaarden gesteld, waarmee het Instituut akkoord is gegaan.

2. Projectopbrengsten

Dit zijn de opbrengsten van lopende projecten en projecten die nog moeten worden opgestart in 2007. Het gaat om bruto-opbrengsten met de inzet van Clingendael-medewerkers en ingehuurd krachten.

3. CRU-subsidie

Voor 2007 is in het kader van het meerjarige onderzoeksprogramma van CRU voor het ministerie van Buitenlandse Zaken een projectsubsidie toegekend.

4. Personeelskosten

Dit zijn de kosten van de formatie van het Instituut. Het gaat daarbij om de salariskosten van vast en tijdelijk personeel op formatieplaatsen. Volgens het Handboek Organisatie Clingendael (HOC) zijn er 58,77 functies met een functiebeschrijving.

5. Bedrijfskosten

Dit zijn de kosten van huisvesting, logistiek en overige bedrijfskosten. Het gaat daarbij om huur, catering, drukkosten etc. Het zijn de totale materiële kosten van de organisatie.

6. Projectkosten

Dit zijn de kosten die samenhangen met het project, uitgezonderd de kosten van eigen personeel.

7. CRU-kosten

De kosten van CRU bestaan uit personele en materiële kosten.

Na het aanvangsjaar 2005 is in 2006 het decentrale financiële beheer van de projecten pas goed op gang gekomen. De onderzoeksprogramma's hebben een in de begroting vastgelegde inderdientaak. In 2006 is deze ruimschoots gehaald.

In 2006 is een aanzienlijke verbetering gemaakt in het centrale financiële beheer van het Instituut. De planning en control-cyclus van de projecten is aangescherpt en acquisitie heeft geleid tot een groot aantal betaalde opdrachten. Een en ander is een reactie op de jaren 2004 en 2005, waarin het boekjaar met een verlies werd afgesloten. Het jaar 2006 is met een positief exploitatieresultaat van € 340.000,00¹ afgesloten.

¹ Zie jaarrekening 2006

Bureau Bibliotheek & Documentatie

Thematische literatuurlijsten:

- Arms control and (non-) proliferation
- Asia
- Central and Eastern Europe
- China (incl. Hong Kong) and Taiwan
- Development issues
- English literature on Dutch foreign and security policy
- Enlargement of the European Union
- European constitution
- European integration
- European security
- External relations of the European Union
- International economic, financial and monetary relations
- International energy supply
- International environmental issues
- International negotiating, negotiation techniques, diplomatic relations
- International relations theory and peace and conflict studies
- International trade
- Iraq
- Islamism
- Israel and the Palestinians
- Migration and refugees
- NATO
- Nederlands buitenlands beleid (mostly Dutch literature)
- Nederlands defensie- en veiligheidsbeleid (mostly Dutch literature)
- Nederland en Europese integratie (mostly Dutch literature)
- Nederland en Ontwikkelingssamenwerking (mostly Dutch literature)
- Peacekeeping and humanitarian interventions
- Russia
- Sub-Saharan Africa
- Terrorism
- United Nations
- United States of America

Activiteiten Clingendael 2006

georganiseerd en begeleid door Externe Zaken

De vermelde bijeenkomsten vonden plaats op Instituut Clingendael, tenzij anders aangegeven

Januari

- 25 januari 6e Clingendael European Health Forum
- 30 januari Lezing Eurocommissaris voor Science & Research, Dr Janez Potocnik

Februari

- 1 februari Brainstorm Balkan - ministerie van Buitenlandse Zaken
- 7 februari Brainstorm West-Afrika ministerie van Buitenlandse Zaken

Maart

- 1 maart Werkbezoek i.s.m. CRU van the Postwar Reconstruction and Development Unit - University of York
- 3 maart Conferentie "The Article VI Forum: A Creative Initiative", i.s.m. the Global Security Institute
- 13 maart Oostenrijks EU voorzitterschap/CESP/EZ
- 29 maart Werkbezoek Karl Arnold Stiftung/lezing Peter van Ham/BuZa
- 29 maart Avondlezing/diner Colombiaanse Prosecutors - Asser Instituut

April

- 7 april Deelsessie conferentie HAC/CDSP/EZ
- 12 april Lezing van Jan Eliasson, voorzitter van de UN Alg. Vergadering
- 13 april Werkbezoek Stedelijk Gymnasium Den Haag
- 14 april Lezing President Sulejman Tihic - Bosnië-Herzegovina
- 28 april Bijeenkomst officiële opening Japanse Tuin i.s.m. Japanse Ambassade

Mei

- 10 mei Avondprogramma Stichting Publiek Politiek i.s.m. Eerste Kamer
- 12 mei Lezing Dr Mohamed ElBaradei - Director General IAEA (i.s.m. Rooseveltstichting)/ Prinses Juliana Kazerne
- 17 mei Lezing Dr Dimitrij Rupel, Minister van BuZa, Slovenië
- 30 mei Lezing Dr Ilinka Mitreva, Minister van BuZa, Macedonia

Juni

- 1-2 juni Conferentie Oekraïne - CESP/EZ
- 6 juni 6e Asser - Clingendael International Sportslecture
- 15 juni Werklunch KNCV/Tuberculosefonds
- 16 juni Werkbezoek Universiteit Nijmegen
- 20 juni Avondbijeenkomst Netwerk - Gemeente Den Haag

Juli

- 12 juli EU-voorzitterschapsconferentie Finland/CESP/EZ
- 13 juli Robeco training

Augustus

- 17 augustus BZK/Nationale Conventie (avondprogramma)
- 29 augustus Lezing Dr H.N. Wirajuda, Minister BuZa Indonesië

September

- 5 september Lezing Chief Negotiator EU Affairs Turkey, Mr. A. Babacan
- 9 september Open Monumentendag
- 13 september Avondprogramma Stichting Publiek Politiek i.s.m. Eerste Kamer
- 14 september Lezing Minister voor Buitenlandse Handel Frankrijk, Mme. C. Lagarde
- 18 september Avondprogramma Chinese delegatie i.s.m. Asser Instituut
- 20 september Werkbezoek Institut des Hauts Etudes de Défence National, i.s.m. Nederlandse Ambassade te Parijs
- 21 september Bezoek delegatie VVD regio Zeeland

Oktober

- 6 oktober Bezoek Dr Asa Kasher (Israëliische ambassade)
- 6 oktober Evenement VNG i.s.m. CDSP
- 11 oktober Herdenking Hongaarse opstand i.s.m. CDSP
- 17 oktober ISS Visiting Group i.s.m. CSCP
- 24 oktober Bezoek Japanse Tuinarchitect i.s.m. Japanse Ambassade

November

- 15 november Avondprogramma Stichting Publiek & Politiek
- 16 november 60-jaar Internationale Spectator
- 17 november Werkbezoek delegatie Zuid Korea
- 27 november Lezing President Evo Morales Ayma, Bolivia/ISS
- 27 november Lezing minister Ostalep, Moldavië
- 30 november Bezoek Ver. Clio Groningen

December

- 6 december Lezing Dr Manoucheht Mottaki, minister van Buitenlandse Zaken, Iran
- 11 december Bijeenkomst Pax Christi

Internationale Betrekkingen

Naam	Doel	Methode	Duur	Periode	Taal
Seminar Persuasive Writing in an International Setting	Skills in writing international policy documents	Skills training	1.5 days	February & September	
Seminar International Negotiations	Skills in international negotiations	Skills training and simulation exercise	4 days	May & November	
Postdoctorale Leergang Buitenlandse Betrekkingen	Kennis en begrip van internationale verhoudingen en praktische vaardigheden voor functioneren in internationale context	Inleidingen, praktijkopdrachten en vaardigheidstrainingen	3 maanden	September t/m december	
Cursus Internationale Politiek	Inleiding in internationale verhoudingen	Colleges en discussies	11 mid-dagen	September t/m december	
Master International Relations and Diplomacy	Education in international relations and political science, combined with practical training in international negotiation and diplomacy	Blend of academic education and practical training, with possibility of internship at an international organization	2 years	September-June	

Europese Samenwerking

Naam	Doel	Methode	Duur	Periode	Taal
Cursus Europa in Vogelvlucht	Kennis en begrip van het functioneren van de Europese Unie	Inleidingen, onderhandelingsimulatie en werkbezoek aan Brussel (optioneel)	4 dagdelen plus 2 dagdelen werkbezoek (optioneel)	April & november	
Training Lobbyen en Onderhandelen in de EU	Kennis en begrip van besluitvormingsprocessen binnen de Europese Unie en praktische vaardigheden voor lobby en belangenbehartiging bij de EU	Simulaties en vaardigheidstrainingen	2 dagen	Juni	
Cursus Europa in het Onderwijs	Kennis en begrip van de Europese Unie, speciaal voor docenten in het middelbaar onderwijs	Workshops en onderhandelingsimulatie	2 dagen en 1 terugkomdag	Augustus; terugkomdag oktober	
Cursus Europa Decentraal	Kennis en begrip van het functioneren van de Europese Unie en de betekenis van EU-beleid voor decentrale overheden	Inleidingen en praktijkworkshops	2 dagen	April & oktober	
Rollenspel Europese Besluitvorming	Kennis en begrip van besluitvormings- en onderhandelingsprocessen binnen de Europese Unie	Rollenspel	1 dag	Op aanvraag	

Internationale Veiligheid en Conflict

Naam	Doel	Methode	Duur	Periode	Taal
Cursus Crisisbeheersing	Kennis en begrip van processen bij crisisbeheersing	Simulaties en rollenspel	6 dagen	Februari & september	
Cursus Internationale Veiligheid	Kennis en begrip van actuele vraagstukken op het gebied van internationale veiligheid	Colleges en discussies	8 dagen	September & oktober	

Internationale Energievraagstukken

Naam	Doel	Methode	Duur	Periode	Taal
The Geo-politics of Energy	Knowledge of geopolitical and economic developments relating to international energy markets	Expert presentations and discussion	1 day	March	
The European Quest for New Gas	Knowledge about developments in the international gas markets	Expert presentations and discussion	1 day	May	
The New Dilemmas for the Power Sector	Knowledge about the developments in the European Power Sector	Expert presentations and discussion	1 day	May	
Sustainable Energy in a changing World	Knowledge of the geopolitical aspects of a long - term energy transition	Expert presentations and discussion	1 day	September	
Energy and International Security	Knowledge of energy security, policies and vulnerability of energy infrastructures	Expert presentations and discussion	1 day	November	

Colofon

Niets uit deze publicatie mag worden gekopieerd, opgeslagen of opgenomen in een database, dan wel op enige wijze bewerkt of aan derden verzonden (elektronisch, door fotokopie, opname of anderszins), zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Instituut Clingendael.

Copyright:

Instituut Clingendael

Vormgeving en produktie:

*Jurriaans Lindenbaum Grafimedia bv,
Amsterdam Zuidoost*

Afbeeldingen:

*Audiovisuele Dienst Ministerie van Defensie,
NATO foto-archief, UN photo library,
Instituut Clingendael,
Omslag: Jurriaans Lindenbaum Grafimedia bv*

Editing:

TAALBOUW, Instituut Clingendael

Clingendael, Den Haag, 2007

Huis Clingendael

